

בן גוריון: פרשת כפרי המשולש, מעשה זוועה

הכנסת כיבדה את זכר הקרבנות

במלחמת העצמאות, הגדיר ראש הממשלה ושר הבטחון, מר ד. בן-גוריון, את המתת מספר אורחי-ישראל בכפרים של המשולש הישראלי, ביום 29 באוקטובר — כאשר מסר אתמול בכנסת הידועה על האירוע הזה יעל פרטי מסקנותיה של ועדת החקירה הממשלתית.

13 דצ 1956

כמלים נרגשות הביע ראש הממשלה את הדוועקות של אנשי חי-ישראל, ובראשם ממשלת ישראל, על המקרה המחריד, וציין כי יעדת החקירה מילאה גם

הדוועה ראש הממשלה נהפכה לטכס של התייחסות עם זכר החללים הערביים, אורחי ישראל, שהמתו על ידי הנגנים עם משמר הגבול של המדינה, ויזר הכי נסת הביע השתתפות הכנסת ביצור המשפחות הנפגעות, וכל חברי הכנסת עמדו דום לבדו זכרם של האורחים שהמתו וטף, בשום וטף.

התייעצויות מוקדמות

לישיבת הכנסת — אחת הקצרות ביותר — קדמו התייעצויות מרובות על צורת ההודעה ותגובת הכנסת עליה. ואמנם נמצא אתמול, לא בלי קושי, שיש דיון בהודעה אבל קרוב לודאי, כי הקרשה תחזור ותעלה על הפרק, אולי אף פעמיים, בשבוע הבא.

עלי למסור לכנסת על מאורעות העזה מחריד שקרה בחוכנו — פתח ראש הממשלה — ואשר עיקרו פורסם כבר על ידי הממשלה מיד לאחר המעשה, ואחר-כך ביתר פרוטוקול, כשתקבל הדין והחשבון של ועדת החקירה שנתמנה לשם כך מיד לאחר המאורע.

ביום 29 באוקטובר 1956, כשהתקיימה פגועת הפידאיון והתחיל מבצע סיני, הוכרז עוצר בכמה כפרים על גבול המזרחי, לשם שמירת חי הכפרים. ביצוע העוצר ושמירתו הוטל על גדוד של משמר הגבול, ותושבי הכפרים שמרו על העוצר שנקבע בין 17.00 בערב עד 6.00 בבוקר. תושבי הכפרים בכללם צייתו להוראות העוצר, בכפרים אחרים שבו כמה תושבים שבים לביתם לתומם לאחר שעות העוצר ונחרצו על ידי כמה מאנשי משמר הגבול. בין הקרבנות היו גברים, נשים וילדים.

מיד כשנודע לי על המאורע למח"ד הזה, ביום 1 בנובמבר, מליני ועד דת חקירה בראשותו של השופט המ' חווי בנימין זוויר לברר (א) נסיבות המאורעות בכפרים ביום 29 באוקטובר; (ב) מידת אחריותם של אנשי משמר הגבול — קצינים, סמלים וטוראים — ואם יש להעמידם לדין; (ג) הפגיעה יש שהממשלה חייבת לשלם למשפחות עקב התנהגותם של משרתי משמר הגבול.

ההודעה שהיתה מורכבת מהיושב ראש, השופט המחוזי זוויר ומה"א אבא חושי, ראש עיריית חיפה, והעורך דין אהרן חוטרישי, שמעו עדויות מנציגים מוסמכים של כל אחד מהכפרים שסבלו מההתקפות, ממשטרת הגבול ומבאי כוח הצבא. הוועדה ציננה לשבח את שלטונות הצבא שהמציאו לה מיד ללא כל דחייה כל החומר שביקשו לטרת חקירתה. הוועדה גם מרגישה שהצבא נקט מיד לאחר ההתקפות בצע עדיים יעילים לודא עובדות היסוד הנדרשות לענין, וזה עזר לא מעט לוועדה

להעמיד העובדות על אמתיותן. בעודן טרחתו, כפי שהועדה כינתה, ב"ב 6 בנובמבר הגישה לי הוועדה דיון וחשבון שלה ובאותו יום מסרתי לי לתייחסות הוועדה רשמית על המאורע המחריד. לפי מסקנות הוועדה, הוועדה המשיכה בסקר החקירה של משטרת הגבול ובמסגרתו בסקר חקירה אשר ביצעו בקורה לא חקירה. הדיון יחשבוני נוסר, כי מובן, מיד לממשלה והוחלט שיהיה יד כמספרה לבי משפחה שסבלה סבים של 1600 ל"ה היטה על ועדת השופט וזוהר לקבוע במהירות האפשרית סבים הפגיעה המגיעים לכל משפחה של ה"פגעים, שר המשטרה ביקר ביד לאחר המאורע בכפרים יהביע תושבי הכפרים ונציגיהם. הוועדה הודיעה והודיעות הממשלה על המהרה המחריד, לפי מסקנת הוועדה שהגישה בעבור ימים אחדים, שולחו לנפגעים פיצויים בסכום של 1000 עד 5000 ל"ה.

לא תרבה

בעברו לאפק הממלכתי הכללי וה"א אנשי שר המאירע, הבישוך ב"ב בן גוריון: "ברור שאין בכוח שום סכום של כסף לפצות על חי אנשים. לא אחטא בחטא בויון ביהמ"ש ולא אחזיק דעה על אשמת החשודים אשר הועמדו בדין. אבל אני רואה בחובה להביע בי שם הממשלה, בשם מפקדת המשטרה ובשמי האנשי, חרדתנו העמוקה לאשר שרות מעשה וזעה כזה הפוגע בסי"ד דות הקדושים ביותר של המוסר האנושי השאוב מתורת ישראל.

העם היהודי וכל ירכי האנושיות התפארו תמיד — ובצדק — בהקרת חיי האדם. לא תרצה"ה היא הצ"ה העליון שנשמר לנו מהר סיני. ואין עם בעולם שמחשיב יותר מהעם היהודי יקר חיי האדם, פירוש הדבר חיי כל אדם, בלי הבדל מין, גזע, דת ולאום. אנו למדנו כי אדם נכבד בצלם אלוהים, ואין איש יודע מה היה צבע עורו של האדם הראשון, שלא היה שייך לשום אומה מיוחדת, אלא היה רק אדם. ולמען לא להשאיר כל ספק בלב מישו שאין להבדיל בין אדם לאדם, נאמר בתורתנו: וכל יגור אתך גר בארצכם לא תנו אותו. כאורח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבתו לו כמוך. לא רק חוקה אחת לגר ולארץ, אלא יש להתייחס לגר הגר בחיינו כנו באהבה. אנו ערבים ל"ישראל גרים, אלא אורחים שהיוזכרות מעיקרם, א"ב כל בנינו לחיי אדם אין הבדל כל ש"הוא-בסטיס האורח" של האדם. חיי כל אדם הם קדושים.

שני עקרונות קדושים אלה נפגעו באופן מנועז במקרה מחריד זה — אני בטוח שהכנסת כולה תצטרף להר"ה גשה נסיכתי להביע בדבריי אלה, י"ה לא ייעשה עוד כן בישראל, האשמים במשפט ודאי יבואו על עונשם. ואני מצוין בסיפוק כי ראשי הכפרים הנפגעים ומשפחותיהם העריכו עמדת ה"ה ממשלה, חרדתה ופעולתה התכופה ב"ענין זה".

מר בן גוריון סיים את הדוועה בה"ה בעת קורת רוח על שמירת שקט בימי המתחיות, גם מצד המיעוטים: "אני רוצה גם לציון שבימי המערכה נשתמר השקט בכל קצות הארץ, בין ב"ה תוך הישוב הקבוע ובין בתוך הישוב הנודד, כלומר, בקרב שבטי הבדואים".

הכנסת נותנת כבוד לחללים

בתום הדוועה ראש הממשלה קם ויזר הכנסת מר י. שפרינק, ואמר: "בשם עם ישראל המעורב, עז"ה באה הוועדה ראש הממשלה, הגני מבין בשם הכנסת כולה השתתפות בצער המשפחות הנפגעות, ואני מבקש מאת חברי הכנסת לכבד את זכר החללים בקיימה". כל חברי הכנסת ואורחיה קמו על רגליהם ועמדו דום לזכר החללים. לאחר אבד לא עסקה עוד אתמול ה"ה בנסת בסדר היום הרגיל שלה, אלא ה"ה ישיבה שאורכה 10 דקות בלבד, נועלה מיד אחרי כסס ההתייחסות עם זכר ה"ה אורחיהם.

הפרשה לא תרד מן הפרק

נתן לו עלו בתורה, אכנס ויתרו הכ"ה יום גם הם על השמעת הוועדה לאחרי, אלא מסרו לנשיאות, כי סיעתם "תאחו" נכל האמצעים הפרלמנטרים כדי להביא ינסת הצעה על הקמת ועדת חקירה פילמנטרית מיד עם גמר המשפט, רשמ ביקרת הרקע שעליו היה אפשרי המהרה "ההר"ה".

שהיה, וסיעה זו לא חשבה את עצמה, איטא, כקשורה להחלטה או הכנסת כנוון.

הנציגות בלסו בישיבתה הקצרה של הכנסת, כאשר קם מר שפרינק — אחרי הדוועה ראש הממשלה — קרא מר חוסמק טובי (מק"י): "אני מבקש להגיש הצעה לסדר" (הוא רצה להציע עריכת דיון על הוועדה הממשלתית, מר שפרינק לא שם לב לבקשת מר טובי, ונעל את השיבה אחרי טכס ההתייחסות. הג"ה א. וילנסקי קראה: "הוא משפט פייכר" קריאתו נגל מסססלי הימין. "לבויו"ה" סוכני "למרוחמים".

עוד שלשום הקצרה ועדת הכנסת שתי שעות לויכוח הקרוב על הצעת חוק להארכת תוקף של תכנות שעת חירום (איווריר בטחון). כל סיעות האופוזיציה כמתכונות להעלות בהרחבה את משפט ספרי המשולש ומשמעותה. הבלות בהודמנות זו, ויש להניח, כי בעקבות טענות האופוזיציה ינקטו עמדת מפורטת בגדון גם נציגי סיעות הקואליציה. יאולי גם שר הבטחון.

סיעת מק"י הגישה אתמול אחרי ח"ה שחרים ליושב ראש הכנסת הצעת דחוי דח לסדר חיים — להעמיד לדיון דחוק קרית מק"י לחקם לאחרי ענין אם ה"ה נשיאת פרלמנטרית באותו ענין יתכן, כי הצעה זו תעלה ביום ד' הבא, ש"ה וזהה מוקדש כולו להצעת לסדר חיים רשמית.